

Музейна освітня функція

За виданням:

Вайдахер Ф. Загальна музеологія: Посібник / Перекл. З нім. В. Лозинський, О. Лянґ, Х. Назаркевич. – Львів: Літопис, 2005. – (С. 180-188).

Посібник видано як навчальний, де пропонуються традиційні та нові підходи у західноєвропейському трактування музеального феномену, акцентуючи увагу на соціальній функції музею. Автор показує, як залучити публіку до діяльності музею, застосовувати міждисциплінарні підходи, сучасні методи комунікації та менеджменту. Книга також розкриває технічні, правові, фінансові й суспільні передумови діяльності музею, знайомить читача з основними поняттями наукової теорії і подає історичний розвиток феномену музеальності. Багато практичних рекомендацій, літературний покажчик, який містить понад 1200 позицій, глосарій та іменний покажчик суттєво збагачують книгу.

Анотація

Сучасне видання містить розділ, який може бути цікавим у процесі розуміння сучасних проблем музейної педагогіки в Україні та ознайомлення з європейськими освітніми технологіями, зокрема – баченням освітньої функції музеїв. Хоча термін «музейна педагогіка» свого часу був запроваджений у Німеччині, на сучасному етапі розвитку західної музеології він не тільки не вживається, а навіть критикується.

Багато музеїв України розробляють тематичні музейно-освітні програми, використовуючи передовий європейський досвід, адаптуючи його до наших реалій.

Пропонуємо нашим віртуальним відвідувачам ознайомитись з основними поняттями та структурою сучасного бачення музейно-освітньої функції музеїв, що може слугувати важливим фактором самостійної роботи педагогів.

Музейна культурно-освітня робота

Музейна комунікація відбувається різними шляхами, однак передовсім за допомогою коронної дисципліни музею – *інтерпретації експонованих автентичних об'єктів.*

Музей не місце здобуття знань, а місце *розуміння*. Він надає можливість через контактування з автентичними речовими доказами перетворити психологічний процес *оглядання* у цілісне переживання *розуміючого бачення.*

Формування музейних фондів тільки тоді є доцільним та виправданим, коли веде до загальнодоступного специфічно музеологічного поширення його

змісту. Матеріали та об'єкти, які ми як представники певних культурних вартостей відбираємо, документально обліковуємо, вивчаємо, зберігаємо, будуть дієвими лише коли суспільство матиме до них доступ та засвоїть їх.

Власне тому музейна комунікація є визначальною складовою музейної діяльності.

Здатність автентичних матеріальних об'єктів (музейних предметів) бути свідченнями визначає особливість музейної комунікації та відрізняє її від усіх інших видів поширення знань.

Музейна освітня функція

Звідси і походить специфічно *музейна освітня функція*. Вона докорінно відрізняється від усіх інших форм освіти, бо впливає із власних, приналежних лише музеальному контексту передумов та обставин і ставить перед собою специфічні цілі.

Істотною ознакою такої освітньої функції є те, що вона здійснює освіту *не пріоритетно*, а тільки *уможливлює* її.

Тому виховання у вузькому педагогічному значенні, тобто навчальні дії для музейної комунікації, не може бути ні метою, ні причиною, бо її засоби та учасники комунікують між собою на зовсім різних каналах.

Педагогіка охоплює цілісність виховання у сенсі її спеціально науково-теоретичного обґрунтування, історичного дослідження та практичного застосування. Її розуміють як збірне поняття для різних наукових, філософських та, зокрема, прикладних дисциплін, спільним предметом яких є соціальна дія та виховання.

Це однак не виключає того, що за допомогою музейних зібрань можна ставити перед собою педагогічні цілі, а саме через користувачів музеїв. У подібний спосіб працюють, як відомо, серед іншого архіви, бібліотеки, філармонії, театри. Проте для цього не потрібно та й неприйнятно, щоб ці публічні інституції визначали самі себе як установи для виховання та навчання.

Тому поняття «музейна педагогіка», яке у своєму історичному розвитку привело само себе до абсурду, часто провокує непорозуміння, бо некомпетентні люди плутають такі цілком різні, навіть діаметрально протилежні суб'єкти як музей та школа.

Поняття «дидактика» також тут доречне тільки дотично, бо відноситься до сфери виховання та навчання. Дидактика у широкому значенні окреслюється як наука про навчання та вивчання. У вузькому значенні – це теорія змісту освіти, його структури та вибору або організації у процесі навчання. Отже дидактика як частина педагогіки, включає цілі, зміст, методи або засоби спрямованого та планомірного навчання та вивчання, контролю й закріплення. Вивчання вимагає специфічно структурованих умов та відбувається шляхом повторення, вправ, а отже – це суб'єктивне та методологічне засвоєння знань, яким керує вчитель та яке формується як діалогічний процес з відносно передбачуваним результатом.

Натомість значна кількість вчених-музеологів зазначають, що музейна освітня діяльність не в стані виконувати суто навчальні завдання. Труднощі з педагогічно орієнтованими концепціями в музейному контексті показують, що

вони мають невідповідно та непрактичну основу, виходячи із припущення, що досвід та науково-дослідні традиції загальноосвітніх закладів можна перенести у музей. Це однак неможливо, бо музеям загалом притаманні особливості, які роблять їх несумісними зі школами чи освітніми закладами для підвищення кваліфікації.

Автор представляє і опирається на дослідження Г. Брінека, який порівняв *«різні комунікаційні світи» – школу та музей.*

Школа	Музей
Ходити до школи обов'язок	Відвідини музею відносно добровільні
У школі учні та вчителі ставлять перед собою певні цілі, дотримуючись відповідної наукової систематики, розробляють докладно визначені навчальні етапи та показують те, що мають на увазі за допомогою розроблених засобів. Балансуючи між наочністю та абстрактністю пропонують індивідуальному сприйняттю учнів знання, закони та ідеї.	У музеї традиційно вчать на існуючих об'єктах; вони ж вимагають у відвідувача, який приходить із різною мотивацією, певних знань та пізнавальних дій.
Певне питання, проблема зосереджено опрацьовується впродовж довшого відрізка часу, у школі виконують вправи, повторюють, контролюють та оцінюють знання.	Відвідини музею передбачають інший характер стосунків; замість докладної організації навчання – самостійно обраний набір методів засвоєння: можна повернутись, пропустити, перепочити, заглибитись, забути.
Школа керується гомогенністю своїх відвідувачів; для певних вікових груп діють специфічні принципи та закономірності теорії сприйняття, розвитку та поведінки, яким можна керувати в класі.	Музей повинен розраховувати на відвідувачів різного віку, мовного та культурного походження різної компетентності та очікувань.

До специфічних завдань музею належить не інформування, а створення можливостей для емоційного переживання. Музейні зібрання складаються із поодиноких носіїв значень, які не тиражують. Така особливість наділяє їх певними можливостями поширювати знання про себе, створюючи для об'єктів відповідні контексти, й таким чином «розповідати історію».

Однак тому вони не можуть виконати заодно центральної та визначальної вимоги, яка є спільною для усіх освітніх закладів: включити відтворювані у різний спосіб значення у навчальну програму.

Таким чином, *музеї та їх зміст можна розглядати виключно як фактор зміцнення уже набутих та засвоєних смаків і зацікавлень.*

Неповторною формою музейної комунікації є візуальна зустріч з автентичним об'єктом. Така зустріч є багатоплановою і включає в себе емоційні, почуттєві та інтелектуальні категорії. Вона також може стимулювати навчальний процес, однак індивідуально та добровільно.

Здобуте у такий спосіб знання, зрештою може як «освітній матеріал» вмотивовано увійти у триб життя, пробуджуючи у діалозі з довкіллям власну сутність і вказуючи людині шлях до неї самою.

Музейна освітня робота тому суттєво відрізняється від традиційних шкільних занять. Це добровільна, неформальна освіта, якій невідомі шкільні ступені, навчальні плани та іспити. Відвідувач за бажанням може прийти та піти, він може вивчати виставку у власному темпі та відповідно до своїх зацікавлень.

До основних завдань музейної освіти належить стимулювати силу уяви відвідувача та розвивати його чуттєву свідомість.

Отже, основою для вдалого поширення змісту музею завжди є створення умов для комунікації чи то в самому музеї, чи у створенні ситуації. Це вдається тоді, коли музейні працівники не лише дотримуються професійних вимог, але й створюють та підтримують у музеї нестандартні ситуації, які підвищують ранг музейних заходів у свідомості людей.

Підготувала Л. Гайда